

Sygn. akt I UK 558/16

POSTANOWIENIE

Dnia 7 listopada 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania K.P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 7 listopada 2017 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 22 czerwca 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 22 czerwca 2016 r. oddalił apelację ubezpieczonego K.P. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 25 maja 2015 r. oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 8 kwietnia 2014 r. odmawiającej ubezpieczonemu prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że ubezpieczony nie spełnił warunków do przyznania mu prawa do emerytury na podstawie art. 32 i art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.) w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w

szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm., zwanego dalej rozporządzeniem z dnia 7 lutego 1983 r.), ponieważ udowodnił jedynie 12 lat, 8 miesięcy i 4 dni zatrudnienia w szczególnych warunkach zamiast wymaganych 15 lat takiej pracy. Do pracy w szczególnych warunkach nie zaliczono ubezpieczonemu zatrudnienia w K. „J.” w J. w okresie od dnia 19 sierpnia 1972 r. do dnia 31 grudnia 1978 r. (wraz z odbyciem zasadniczej służby wojskowej), bowiem pracując na stanowisku ślusarza nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Praca ubezpieczonego w tym okresie polegała na naprawie i konserwacji urządzeń oraz usuwaniu awarii w Zakładzie P. zwanym „sortownią”. Naprawy urządzeń były wykonywane w warsztacie mechanicznym, a następnie transportowane i wymieniane na sortowni. Zatem ubezpieczony tylko 3-4 godziny dziennie pracował na przeróbce mechanicznej węgla. Nie było więc podstaw do stwierdzenia, że stale i w pełnym wymiarze czasu wykonywał pracę wymienioną w wykazie A - stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. - dziale I poz. 5 jako „prace w górnictwie, przeróbka mechaniczna węgla”. Z tego względu okres odbywania przez ubezpieczonego zasadniczej służby wojskowej nie mógł także podlegać zaliczeniu do pracy w szczególnych warunkach. Okres służby wojskowej podlega takiemu zaliczeniu tylko pod warunkiem, że zarówno przed, jak i po odbyciu służby wojskowej, pracownik wykonywał pracę w szczególnych warunkach. Również praca ubezpieczonego w W. w K. w Zakładzie Nr [...] w J. od dnia 1 stycznia 1983 r. do dnia 31 stycznia 1985 r. na stanowisku starszego mistrza nie mogła być uznana za pracę wymienioną w wykazie A, dział IX, poz. 2 tj. „w gospodarce komunalnej, oczyszczanie ścieków i filtrów otwartych”, gdyż w tym okresie nie zajmował się on wyłącznie oczyszczaniem ścieków. Do jego obowiązków należały prace związane z produkcją wody, niezaliczane do prac w szczególnych warunkach.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiódł ubezpieczony, zaskarżając go w całości. Wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i jego zmianę przez zmianę wyroku Sądu Okręgowego przez ustalenie, że skarżącemu przysługuje prawo do emerytury w obniżonym wieku, poczynwszy od dnia 2 kwietnia 2014 r.

oraz o zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów postępowania wraz z kosztami zastępstwa procesowego.

Skarga kasacyjna została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego, a to:

1) art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z poz. 5, działu I wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. przez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że wykonywanie czynności pomocniczych i przygotowawczych wynikających z ustalonego sposobu organizacji pracy poza sortownią węgla, które pozostawały w uchwytym funkcjonalnym związku z pracą wykonywaną przy obróbce mechanicznej węgla, nie umożliwia zakwalifikowania zatrudnienia w KWK „J.” do pracy w szczególnych warunkach;

2) art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej Ludowej (Dz.U. Nr 44, poz. 220, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r.) przez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że pełnienie zasadniczej służby wojskowej w trakcie zatrudnienia w KWK „Jaworzno” przy obróbce mechanicznej węgla nie stanowi okresu zaliczanego do stażu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze;

3) art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z poz. 24, działu I wykazu A oraz poz. 2, działu IX wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. przez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że rodzaj pracy faktycznie wykonywanej przez skarżącego, jako mistrza oczyszczalni ścieków, wbrew literalnemu brzmieniu zakresu powierzonych mu obowiązków, wyłącza możliwość zakwalifikowania okresu zatrudnienia w W. w K. - Zakładzie nr [...] w J. do pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołując się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, sprowadzającego się do pytania, „czy prawidłowa jest wykładnia przepisów art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wedle, której wykonywanie w ramach procesu organizacji i świadczenia pracy w konkretnym zakładzie pracy także

czynności pomocniczych, nieodpowiadających cechom pracy w szczególnych warunkach, ale pozostających z nią w funkcjonalnym związku, obok zasadniczo i stale wykonywanej pracy kwalifikowanej jako praca w szczególnych warunkach, w gotowości do której ubezpieczony pozostawał przez cały okres świadczenia pracy w pełnym jej wymiarze, wyklucza dopuszczalność zakwalifikowania okresu takiego zatrudnienia do okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze?”

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Ponadto zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wobec tego wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym powyżej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2016 r., V CSK 143/16, LEX nr 2135552; z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, LEX nr 2069457; z dnia 1 grudnia 2015 r., I PK 71/15, LEX nr 2021944). Tym samym rozstrzygnięcie Sądu

Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

W rozpoznawanej sprawie wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnego zagadnienie prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.).

Stosownie do utrwalonego orzecznictwa dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. konieczne jest przedstawienie problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Zagadnieniem prawnym jest bowiem zagadnienie, które wiąże się z określonymi przepisami prawa materialnego lub procesowego, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Jednocześnie zagadnienie prawne powinno być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571). Przez istotne zagadnienie prawne

należy rozumieć też problem, którego wyjaśnienie byłoby konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i także w związku z podstawą prawną stanowiącą podstawę wydania zaskarżonego wyroku. Powinno więc ono pozostawać w związku ze sprawą (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003).

Takich wymogów nie spełnia przedstawione w skardze „zagadnienie prawne”, ponieważ pozostaje poza ustaleniami faktycznym poczynionymi w sprawie. Z treści uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wynika, że skarżący formułuje to zagadnienie w odniesieniu do wykonywania przez siebie „czynności pomocniczych integralnie związanych z pracą na sortowni przy obróbce węgla”, zaś zawarta we wniosku argumentacja koncentruje się wokół próby wykazania, iż będąc zatrudnionym w KWK „J.” pozostawał w gotowości do świadczenia pracy wymienionej wykazie A, dziale I, poz. 5 „przeróbka mechaniczna węgla”, jak też że wykonywał wówczas „czynności pomocnicze”. Skarżący podnosił, że jeżeli „charakter tej pracy oraz sposób organizacji procesu jej świadczenia (sposób organizacji zakładu pracy) przewidywały konieczność wykonywania czynności pomocniczych integralnie związanych z pracą na sortowni, to funkcjonalny związek tych czynności z zasadniczym przedmiotem świadczonej pracy jest uchwytny i przemawiać powinien za taką wykładnią przepisu art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który kwalifikuje wykonywaną przez ubezpieczonego pracę do tych, które podejmowane były w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze”.

Tymczasem z poczynionych ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku, którymi Sąd Najwyższy jest związany (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), wynikało, że skarżący jako pracownik Oddziału Mechanicznego KWK „J.”, nie był zatrudniony w sortowni ani nie brał udziału bezpośrednio w procesie przeróbki mechanicznej węgla. Pracę w większości wykonywał warsztacie mechanicznym.

Natomiast usuwanie awarii, czy wykonywanie planowych remontów w sortowni odbywało się także na zmianie nocnej, podczas której nie wydobywano węgla i nie dokonywano jego przeróbki. Bezpodstawne i nie znajdujące potwierdzenia w ustalonym na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego stanie faktycznym są zatem twierdzenia skarżącego, że w trakcie zatrudnienia w KWK „J.” wykonywał on czynności pomocnicze lub że pozostawał w gotowości do świadczenia pracy, o której mowa w dziale I, poz. 5 załącznika A do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. Przytoczone powyżej ustalenia powodują, że sformułowane w skardze „zagadnienie prawne”, dotyczące w istocie wykonywania czynności pomocniczych lub pozostawania w gotowości do świadczenia pracy w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze, wykracza poza podstawę faktyczną zaskarżonego wyroku, a jego wyjaśnienie nie jest konieczne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Ubocznie godzi się jednak nadmienić, że Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, iż nie jest dopuszczalne uwzględnianie do okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wymaganych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika. Od tej reguły istnieją odstępstwa. Pierwsze z nich dotyczy sytuacji, kiedy inne równocześnie wykonywane prace stanowią integralną część (immanentną cechę) większej całości dającej się zakwalifikować pod określoną pozycję załącznika do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. Drugie odstępstwo dotyczy przypadków, kiedy czynności wykonywane w warunkach nienarażających na działanie czynników szkodliwych dla zdrowia mają charakter incydentalny, krótkotrwały, uboczny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2012 r., II UK 231/11, OSNP 2013 nr 7-8, poz. 86 czy z dnia 10 kwietnia 2014 r., II UK 396/13, LEX nr 460979). W wyroku z dnia 1 lutego 2017 r., III UK 63/16 (LEX nr 2269084), Sąd Najwyższy stwierdził, że nie można racjonalnie uznać za immanentnie związane z pracą w szczególnych warunkach oczekiwania (pozostawania w gotowości) na wykonywanie takich prac.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

